

SZEGEDI HIRADÓ.

23-ik szám.

Vasárnap, tavaszelo 18-án 1860.

Második évfolyam.

Megjelenik:

Hetenként kétszer, esztörtökön és vasárnap reggel.

Szerkesztői iroda:

Tanodantca, Leme-felház, 359. szám, hová a kéziratok bérmentve utasítandók.

Kiadóhivatal:

Burger Zsigmond könyvkereskedése.

Előfizetési feltételek.

Szegeden házhozhordással: Egész évre 6 ft. — félre 3 ft. — évnegyedre 1 ft 60 kr. osztr. ért.

Videkre postán: Egész évre 8 ft. — félre 4 ft. — évnegyedre 2 ft. osztr. ért.

Egyes szám ára 8 nkjr.

Hirdetések:

Az úthasibos petisior egyezsír hirdetésél 7 nkjr kétszörnél 6 nkjr, többszörnél 5 nkjr. Pélygát minden egyes beigaztsórtól 3 nkjr. A nyilttérben a háromhasibos petisior igtsí tasi díja 20 nkjr.

Az előfizetési pénzek és hirdetésenk Burger Zsigmond könyvkereskedéséhez címezndők.

Évnegyedes előfizetés

SZEGEDI HIRADÓRA

Szegeden házhozhordással 1 ft 60 kr. videkre postán 2 ft.

Alföldi viszonyok.

A jászberényi legelőosztás.

(Felelet a „Szegedi Híradó” 16. számában Borsostól (megjelent cikkre).)

Legyen tudvőz édes Borsos ur, hogy szörakozásra szánt elvett belviszonyaink kipuhatosására volt szives fordítani, s az eredményt a nyilvánosság elé terjesztette; de bocsásson meg, ama bizonyos ablakmelyedésben némely esetekről busásan félre volt űn vezetve; szabadlőn nekem világósisanem űnt. Mindenek előtt neklük már nem olyan ember kell, ki a más földjét ingyen akarja legeltetni, megfordult erőszben egészen a koeke; most már magunk is pénzért legeltettünk saját közlegelőnkön; elmúlt azon régi boldog idő, midőn még a birtoktalanok is minden megszorítás nélkül bizonyos jószágaira vetett díj (szájbr) mellett legeltethettek, most má szorongatott állapotunk, adósságaink oda vittek bennünket, hogy azok letisztázására egyik rész jónak látta a jászberényi Lajos Mizse Bene hármás puszták közlegelőit hét évre a legeltetők által haszonbérbe vétetni, s a megállapodás papírosan meg is történt, és így az adósság is ki lesz fizetve — pünkösdi vásárra; de azon fél, melynek eszerént fizetni kellene, sehogy sem akar beleszárni „Uram ha lehetséges, muljék el e pohár,” sőt szeretné a belső legelőt is, melynek fölőstisztában már egyszer törvényesenleg beleegyezett, most azonban nem tudom miköből, a kötetett fölőbtatván, azon módon körme között megtartani. És ha gyűlésekben — mert tartunk ám mi ilyeneket, mintha azon átok alatt volnánk: „Gyűléseztek, de sohase végeztek”, szítálnuk, szítálnuk, de sohase stőlünk — ha mondom, e gyűlésekben megkérdeztetek, mi módon lesz az adósság lerőva? Bodóné mindjárt a bor árát kéri, más tárgyra térnek által s minket, mint megauny villámhárítókat, tartogatnak tartalékban. Ezek után édes Borsos ur, hozznék ne oly embereket utasítson, akik ingyen akarnak legeltetni, mert az már nines, hanem inkább olyanokat, akik más adósságát ki akarják fizetni. Ezen óhajtatásról természetesen nem szóltak semmit is az ablakmelyedésben, pedig ez valóságos látezik keblünkben. Elmondom történetét. Hozzáfogtunk mi egy garas nélkü egy nagy katonai laktanya építéséhez; gondolván némelyikünk, hogy mihelyt akarunk, még a londoni bankárok is rimánködva járnak utánunk, venném föl pénzeiket; azonban ez másékként történt; pénz összegekre nem kaptunk, imitt amott szedttük föl az adósságot, ami azután igen sokra szaporodott, ezeknek s többféleképp kifizetésére rendeltettük a szájbér, amit a jószágbirtokokra fizetnénk; mert azon birtokosok, özvegyek és árva, kik jószágot nem tartanak, semmit sem fizetnek, csak az adót,

azon csekély megszorítással azonban, hogy legelőilettőségüket másnak eladniok nem szabad. Engedjen meg űn, hogy egy szavamat a másba öltöm; azért vádol űn, hogy vizeinket nem akarjuk szabályozni, a régiben akarunk megmaradni. Már bocsásson meg, s ne higye, hogy mi épségesen mindannyian a rákésilgaztatban szillettünk. Mi is tudjuk, mi a jó és tudvőz, de ha nines pénzünk, mit tegyünk?

A katonai laktanya falába rakttuk mindenünket, még azt is mit a mérősi pusztá hatví haszonbérében előre fizettek, és aminek vízszabályozásra kelle vala fordittatnia. Belátjuk mi és jól tudjuk, hogy azon károk értékből, melyeket a két folyó 4—5000 elööttöt holdon némely években, p. 1845-ben okozott, könnyen meg lehetne azokat fekezni; elismerjük hogy tévedtünk, midőn legelőt teendőnek a katonai laktanya építését tartottuk, ezáltal akarván elválni azon erőtl, mely minél kivált és belőlül véd és őtalmaz, pedig ezt nem kelle vala tennünk, mert mi magyaroknál rangvágó nép volnánk. De hiszszük is erősen, hogy a gondviselés lehetővé teszi egykor a kivitt, kivált ha űn édes Borsos ur, minél hamarább elküldi azon óhajott pénzes embereket. Jaj azonban nekünk, ha űn azt válaszolja, mit a népalat mond: Kaka tövén s a t, de hol az olyan ember terem, azt a házat nem ismerem seholsem, akkor nem marad egyéb hátra, mint mindaddig szítálni, míg valaki nem akad, ki aztán bennünket erővel is a jó útra vezet. Roszult volt űn értesíve a tervezett földhitelezést felől. Elvettett az: I-ször mert a jó gazda inkább földet vesz mint elad, másodsor mert volt már nekünk olyan pénzünk, amely 6%-ra kölcsönzött jász birtokokra, a közmajorkodó és félkelő pusztákra, de biz azok elfogytak. És most édes Borsos ur, ha Jászberénybe talál jőni, akkoron mindenről biztos tudomást fog magának szerezhetni.

Végre kedves Szerkesztő ur, meg ne itéljen, hogy imorodomban, rosz nyelvész lévén, a gondolatnait rendet nem követe, úgy összevissza handabandáztam, hogy talán Szerkesztő ur meg is haragszik, de bocsásson meg, mert nagy dolog ám az, midőn az enyém és a tied fölött foly a vita.

*Egy jászberényi gazda.**

Kereskedelmi és iparmozgalmak.

Mily befolyása lesz az új iparrendnek Szeged kereskedelmére?

I.

Még néhány hét és az új iparrendszabály életbe lép.

Aldást hoz-e ránk vagy nyomort, azt a jövő rejtj magában; de ha más államok iparviszonyait vizsgáljuk, melyek iparszabadság mellett virágznak, az utóbólul mi sem felhetünk. Az iparszabadság által az emberekben meglevő különemű tehetségek, de a pénz is ezredves bilmesítől szabadulván, természetes jogaiba lép, és általános munkásságot, szabad versenyt és — remélhető — kedvezőbb anyagi helyzetet is eredményezend.

* Sem meg nem itéljük űt, sem nem haragudhatunk igazságtétől valóra. Magunk is öltöztünk je átt jászberényben, ismerjük a jász gazda jőzzen értelmiség és méltányoljuk Ezáltal is meg vagyunk győződve, hogy a siker diadala mindenesetre a jobb részre leend. Jelszavunk különben is, hogy: Győzzön ami jobb!

Szerk.

Nem szándékom azt fejtegetni, vajjon az előbb irottak valóslandnak-e egy szálgy vagy az új iparrend nagyszerű csatlakozásul fog-e mutatkozni; hanem egyedül azt, mily befolyással leend — helyi körülményeinket tekiúve — egyelőre Szeged kereskedelmére; értem a kereskedés azon nemét, melyek eddig csak engedélyezés mellett voltak ázhetők.

Nem az engedélyeket és nem az engedélyezteteket akarom mint olyakat pártolni, mert bármint könnyitenék is némely engedély elnyerhetését, gátló korlát maradna az a kereskedelemnél val, mint egyéb iparágnál, mintau a kereskedelem eszméje, a széles világga érintkezhetés, már magában korlátot nem tőr, s ahol és ameddig ily korlátok léteztek, ott bizonyára nem a haladás és virágzás nyomaira találnak.

Az emberek egyjegeje, hogy a természetből és társalmi viszonyokból eléjük szabott egyik ösztönyszerű főhivatást a munkásságot könnyebb vagy könnyesb módon elérhetöben szoktak vagy szeretik keresni, s innen van, hogy pályaválasztáskor a nagyobb rész a könnyeben elérhetőnek ad elsőseget, mihez talán több ész mint erő kívántatik; de választja a kevesebb észszel bírő is, mert kevésbé fáraszt. Ebből következtethető, hogy sokan azért szeretnek inkább bármely más pályát választani, mint kézművessé lenni, mert a kézműipar nagyobb része fárasztó munkával van egybekötve.

Ezt némileg kiindulási pontul véve, előre gondolhatjuk, hogy az iparszabadság életbeleptével nem csak azok, kik jelenleg még ipart nem gyakorolnak, hanem azok is, kik már valamelyiket tük, mellék- vagy főágul a kereskedelemmel fognak leginkább foglalkozni, akár rendes boltokban, akár háznál, de ezt karolandják föl legelőbb, mint legkönnyebben kezelhető, és mert a serdült gyermekben is föltálatlatható anyyi ész és tudomány, hogy haszonnal csak úgy ad el valamely árúneket vagy természetményt, ha drágábban árulja, mint ahogy beszerezhetette, és végre a jobbnak vagy finomabbnak megkülönböztetése a közönségestől és rozsbábból, vagy a jutányosabb forrású fölősmérésé sem igényel roppant tudományt.

Tehát az iparosságdeket kivéve, nines okunk féltetni, hogy a nemiparosok nagy száma avatlanul azonnal kereskgyártó, kovács- vagy asztalosműhelyt fogna állítani; hanem felhetünk, hogy tömegestől a kereskedelmet választják iparágúl. Nagyobb vagy kisebb mértékben az egyre megy, de választandják minden bizonynyal, mert könnyebb.

Ez, magában ugyan, bármely városra nézve meg nem nagy baj lenne, sőt örvendetés, mert a tapasztalás bizonyítja, hogy csakis oly állam vagy város tündökölt a múltban és nevezetes a jelenben, melynek kereskedelme túlműnyő, s csakis ily város hordja magán a gazdagság, a szépség, a mindet tekintheten haladás és virágzás jellegét; bajt hoz azonban oly kereskedő város lakóira, melyben a kereskedelem előmozdítására eddig mi sem történt, sőt a télőnség a városunk szerencsés fekvéséből néha keletkezett kereskedelmi éltőséget mostohául engedé másóvá vonlni.

A főnebb mondatok a város kereskedelmének általános fejtegetését igényelne, mit jelenleg nem tűzünk ki célul értékeztetünk. Kérdésünk megfőteséhez híven, itt a figyelmet csak azon lehetőségekre irányozzuk, melyek az új iparrend életbeleptével ökvetten beállni fognak.

Ha e városban szétnéztünk, mindenelőtt közpiacunk tünik szemünkbe. Ez oly nagy, hogy hasonlóságot más városunkban nehéz lenne föltalálni; s ha egyszer a vár is lerombolatik, oly tőrt látandó szemünk, melyen akár egy csinos kis városka kényelmesen megférne. Egyedül is ebben áll közpiacunk nevezetessége, de nem egyszersmind hasznossága is.

Mint kisebb vagy mezővárosokban látjuk, e nagy városban is a napi forgalom, egy heti- és országos vásárok északnak kizárólag e téren vannak összpontosítva. Innen ered, hogy nálunk is minden kereskedő, ki boltot tart, csakis e térre törekszik, mivel a népek egy helyre csoportulásából remél nagyobb forgalmat és jövedelmet. Tagadhatlan, hogy még az e téren álló házak a boltok keresettségére által értéken naponta nyerne, e jelenség a város egyéb részeiben legkevésbé sem mutatkozik, mert ezekben a kereskedelmi forgalom legcsekélyebb nyomára sem akadunk. Kivétel alá eshetik a Káráz-utca, melynek a főpiac és buzatér közelsége, a Kigyó-utca, mely az őskorban már e városrészes kereskedelmi képviselő, és végre a Tanoda-utca, mely vagy 15 év óta a belvárosi egyház és egy kávéház látogatottságának közszíni életességét; de ezek is csak másodrendű szerepet játszanak a város kereskedelmében. Fő s csaknem egyetlen forgalmi hely tehát jelenleg csupán a főter, annak bizonyos két sor házai, hová — mint említett — minden kereskedő törekszik, s boltot bírnia kell, ha megélni akar. És dacára annak, hogy egy roskadozó ház kapuját is boltta alakították s a ronda Lacikonyha helyiségét is igénybe vették, boltok hiánya mutatkozik, minek természetes következménye; a boltberek szerfölötti fölöslegessége lön. Ha e körülmény a rendes kereskedő fönlátását már eddig is veszélyezteté, mi fog történni az új iparrend életbeléptével, midőn a kereskedelmi ipartörzök száma megkettőszerezve, sőt többszöröztve leendő? Tartósan-e vagy nem, ez jelenleg a dologhoz nem tartozik; de hogy a boltberek mily fogékuladnak fölfelé s mily arányban csökken ezáltal a kereskedő fönlátásának biztonsága, ezt már igen is elmékedéstünk tárgyai közé sorozzuk.

A közűlékségen miként lehetne mielőbb segíteni, arról a jövő számban.

B. Zs.

Ujabb fejlemények.

¶ A pesti szatócok folyamodtak a kereskedelmi testülethez, hogy a szatósztílet ne becsátassék szabadon, mint a többi üzletek az új ipartörvény életbeléptekor; a kereskedelmi testület azonban tagadólág felett e korszertitlen kérelemre.

¶ Örömmel üdvözöljük a „Pesti Napló” tudósítását azon új magyar gőzhajótársaságról, mely keletkezében van. Az erre vonatkozó közlések következtetést látunk jónak tudatni olvasóinknak: „Mulasztás, valódi hanyagság volna a magyar közönség részéről, föl nem használni a maga hasznát, mi önként kínálkozik. Rendkívüli résztvevőre mutatna, ha érzésben semmi sem történne. De biztosítjuk olvasóinkat, hogy az eszme megfogalmazott, hogy egy új gőzhajótársaság tervezetiki részvények utján, mely, mint a legérdekesebb rész, a magyarországi földirtokosok és gabnakereskedők pénzén fog fölláttatni. E társaság csupán a tömegesen forgalomba jövő nyers termények s különösen a gabona szállítására szorítkozik. Nem kell versenyre senki mással, mint az evezős a lóval vontatott hajókkal, melyekkel versenyezni az eddigi társaságnak nem volt egyedüli föladata. Ami a vállalat sikerét illeti, két dolog kétségtelenül már eleve is. Egy az, hogy a leendő, a tervezett társaságnak biztos, föl nem használt tere van. Lesz mit szállítania, lesz miöl jövedelmet huznia, s ez anyagi részen biztosítja. Másik az, hogy nem kevésbé bizonyíthatni a magyar közönség részvételére új vállalatban, mely hazánk anyagi fölvirágzásában járó dolog s különösen mezei gazdaságunk kifejlését hatalmas előmozdító eszköz; mert igaz ugyan, hogy gabnánk nagyobb kincs az aranyal, de előbb piacra kell vinni, hogy arannyá váljék, és pedig ami a kereskedésben oly fontos dolog: minél könnyebb, minél gyorsabb a közlekedés, annál biztosabban tekinthetjük készpénzünk gabonánkat, s minél előbb az, annál több értékű emez. Az olcsó és gyors és minél többféle közlekedési eszköz ezenkívül nem csak a meglovára teszi meg tövös hatást, hanem természetesen erővel bír. Munkásságot éleszt s ezáltal a földet nagyobb-nagyobb kamatozásra kényszeríti. Így nem csak a részvények utján járandó osztalék forogván szóban, nem csak egy új intézet lévén párlóval, mely, mint valami takarékpénztár, biztos kamatokat ígér, hanem a nemzeti közvagyon gyara-

pitása kívánván adományt a hazafiaktól, nem kétkedhetünk a sikerben ez oldalról. Hazánkban nem bizonytalan hasznát hajtó célra és a nemzeti ügyreztet méltó készséggel teszik meg áldozataikat. Nem biztosan számíthatni-e rájuk akkor, midőn nem is áldozatról lesz szó? A harmadik biztosíték, hogy a leendő társulat kellő számítás, szakértő gyakorlati kezelés által biztosíthaték mind a részvényesek pénzét, mind a közkereskedés érdekét illetőleg. Ez az ügynek nagyobb részletétét kívánó oldal, melynek előadásba ezuttal nem bocsátkozhatunk, habár kész adatokkal lehetne szolgálni, melyek egy részben már fönlentit találni cikkeinkben is foglaltatnak. — Csak egy biztosítékra figyelmeztetjük érzésben is közönségünket. Vannak szakértőink, van ismeretbeli töké is nálunk. Első példája a magyar mestereinkből által muldószul Uj-Pesten elkészített csavargózs, „Archimedész”, s annak építője s mostani kapitánya Medgyaszay István. Mi volna természetesen, mint ezen már sikerült kísérletet vetni alapjain az első kiváltástalán gőzhajótársaságnak a szabad Dunán?

Szegedi tárogató.

¶ A magyar tudós társaság részére a „Szegedi Híradó” szerkesztőségéig eddig 157 ft, 1 arany és 1 tallér gyűlt be, mely a tudós társasági pénztárnoknak beiktetett. Ez összeghez járultak: a szegedi növegyet a hátra 100 ftal, a „Szegedi Híradó” szerkesztője a hátra 20 ftal, Gondák Imre a hátra 1 arannyal, B. J. a hátra 2 ftal, Burger Zsigmond a hátra 10, az alapa 10 ftal, Tarnay Rudolf a hátra 3 ftal, Korda Erse a hátra 10 ftal, Bakay Nándor a hátra 2 ftal, ifj. Kempenl Győző a hátra 1 tallérral.

— Gróf Batthyány Lajos özeve a tudós társaság palotájára 1000, a tőkéhez szintén 1000 ftot adott.

¶ A hivatalos budapesti újságban f. hó 15-éről következők olvassuk: „Már tegnap este elterjedt a hír, hogy a tanuló ifjúság egy része mai napon demonstratív tényleket szándékozik elkövetni. Minután ma reggeli 10 órakor a tanulóknak a csapatonkint bemenet, melyet egyúttalán különböző templomoknál az említett száadékkal megkísérlettek, megtagadtattak, s ők ezen intézkedésként nyugodtan engedelmeskedtek — végre néhány százán közül a főencerevnyis temetőbe mentek. Itt hatósági közegek által a szétoszlás fölszólította, nem engedelmeskedtek, sőt gyűlöldőségeket engedtek meg maguknak, minél folytán néhány befogatás eszközöltetett. — Erre szétoszlottak ugyan a többiek, de mint kitűnt, csak azért, hogy a sorompón kívüli kereseti temető vonuljanak s ott ismét egybegyűlve jelenjenek meg. — A jelenlévő rendbörtözött által szétoszlás és eltávítás iránt történt fölszólításra gyűlöldőségek közt itt sem engedelmeskedtek. További befogatások lönek eszközölve, s minthogy a kihágók a rendőrség kigyűlöldőségen kívül egyszersmind befogott társaiat is megmeneteni megkísérlik, emellegőre a rendőrtámaszok a fegyverek használatát által erőlyesen beavatkozt, néhány zavargót befogott s a többieket szétoszlatta. Ez alkalommal több sebesülést történtek, melyek, egy jelentékeny lábsértülést kivéve, mind kisebb nemtek. — A hatóság megindította a fenytöl eljárást. — A lakosság többi része ezen demonstrációban semmi részt sem vett s a városban a sorompók kívüli ez események alatt tökéletes csend és rend uralkodott.”

¶ Bécsben az összes házbérek 24,000,000 ft-ra ragnak. Nálunk nem épen ingyért adják a lakásokat, hanem a rendszeres házbérfelbérbeztet a bécsiekkel jobban senki sem érti.

¶ Reményi Ede a magyar tudós társaság palotájára saját tárcájából 100 ftot adott.

¶ A „Pesti Hírlap” mely első számában a magyar tudós társaság gyűnyölvi jelvényénél bíró címert hozza, legénygyűletek alakítására buzdítja a vidék városait. Szegednek még nincsen legénygyűlete, de erősen hiszszük, hogy minden tekintetben derék és életrevaló iparosnak szintén ily egyet alakulását várva várják s legközelebb az e célra szükséges lépéseket meg is teendik.

¶ Sáros Gyula a közenszállatörvények kereset alól a nagyváradi országos törvényesség által fölmentetvén, elhagyta börtönt.

¶ Csekonics-Lipthay Leóna bárónő második estélye ismét igen látogatott és fényes volt, de kedélyességben, felszertelésben még kedvesebb volt az előzőnél. Ez est legérdekesebb részét képezte „Lecoureur Adrienne” utolsó fölönassának francia nyelven történt előadása, melyben gr. Batthyány Athurné, B. Orszay Irma, gr. Károlyi Gyula és gr. Széchenyi Béla meglopi sikerrel működtek. Ezt követte Jókainak folytonos érdekeltséggel kísért székfoglaló beszéde, melyet voltaképen Kakas Márton nevében tartott. Vas Gereben pedig Reményiről írt cikkét olvasa föl.

— Spiegler Gyula ur, ki már több tudományos dolgozatot nyújtott volt be a magyar tudós társaságnak, egy Temesvárt elmondott beszédét „a zsidóság hatásától az emberi szellemre” legjobban kiadta s e kiadvány jövedelmét a magyar tudós társaság palotájára ajánlotta föl.

¶ Sok történt már városunkban a kövezés körül s nem lehet mondanunk, hogy erősen kevésbé tett hatóságunk, mint mennyit pénzereje megengedett. Szükségesséknél végük még a Kárázsház előtti kátyúk megemlítését, melyek nem csak romlására szolgálnak az igavonó állatoknak, hanem igazi fájdalommal tölti el minden érzékeny szívet azon állatkínzás, melyet a szekeresei e helyen a nap minden órájában elkövetnek. Nem bírtuk ugyan meg az állatkínzás ellen működő együlettel, de azt hisszük, minden közegek érkelesi hitatása, hogy amennyiben lehetséges s hatalmunk áll, az állatkínzásra szolgáló nyilvános okokat és alkalomokat megszüntessék.

¶ A városbáza előtti járdát még egy annyira ellepek az emberek, hogy az armenés s lehetetlenséggel határos. Szeretnénk tudni, miné szabadalma van azon különben derék polgártársaink, kik e járdát elfoglalják a száraz helyre és mért kell esős időben az armenőknek bokáig; erő szában gázolnók? Jo lenne szépen, időmosan megkérni őket, hogy legalább egy embernyomnyi helyet engedjenek.

¶ A „Magyar- és Erdélyországi tájépek” jeles rajzója Fogarasi Nagy Miklós városunkban mutatja, hogy vállalatára előkötészek gyűjtöten. Mint halljuk, Nagy ur Szegedet is le szándékozik venni s hisszük, ez nem kevés bevét szerzend képeinek városunkban és vidéken. Nagy ur, ki volt társ, Gyula halálával a képek kártyái is magára vállalta, mindazoknak, kik még illetményeiket meg nem kapták, kielégítést vállalta magára. E szép szándéka is megérdemli, hogy pártoltassék.

¶ Városházunk toronyórájára megbetegedett. Belső részei egy idő óta meggyengültek, ahogy sem tudja megemészteni az időt. Útere is rendeltentlert; de mint halljuk, fölgőgyölésnek néz eléje, egyes orvosra lévén bízza bajának gyógyítását. Nemcsak a tehát ismét tudni fogjuk, hányat bírtott az óra.

¶ Ponorí Thewrewk József, jeles régi írónk, ki annyi irodalmi és műkínésel szaporította hazánk gyűjteményeit, s ki még nagy Kazinczyval is személyes ismeretségben és barátságban élt, városunkban mutatja, hogy itt is nézégessen, kutasson minden után, mi hazánk műtörténetére vonatkozik.

¶ A meggyétyörvényszék egy halasi szilletsű Orbán István nevű egyént nyomoz, ki f. hó 12-én gazdájára által a szénakerbék költetvén, szekérral s három loval együtt megzúgott.

¶ A vallás- és közoktatási miniszterseg real tanodák ideiglenes két tanárát, Bernstein Alfonz és Landan Alajos urakat, rendes tanárokká nevezte ki.

100. — A napokban egy fin jött be hozzánk, kezében aláírási ívet hozván a pesti sz.ferenci rend egyház tornyára. Melyik magyar nem ad, ha kell s ha csak telefi, föllérenként majd kiki betöltöti kötelességet, a nagyok ezreikkel állván elő, hol a közügyek ohajlik. Az emberiség ügye a részvételre mindig megírattá. Mindet nem azért mondjuk, mint ha még ma is panszara volna okunk, de igen is azért, hogy a legszentebb el iránt is vannak közönsy emberek. Inkább későn, mint soha! Azért, midőn az anyiakt által ohajtott közfölvirágzás ügyében a polgárososál félt fölvölvi nevében köszöntet mondunk a résztvevőknek, akkor szeretjük hinni, hogy a késedelmezőknek fontos okai vannak, melyek nem tartósak és ők is megjelenednek ott, hol oly üdvös, oly kedves az áldozat.

¶ Tóth Kálmán tudatja az olvasóközönséggel, hogy Flóra dalaira az előzetési időt e hónap véigéig halasztotta.

— Temesvár városa a színházi közönség érdekében szép áldozatot hozott ezáltal, hogy a színház mostani igazgatóját nem csak a multra és jelenre nézve fölláda minden bérfizetéstől, de rendelkezésére bocsátott egy, a színház épületében lévő és jól jövedelmező boltot is. Szeged is meg fogja hozni ez áldozatot mind a művészetnek, mind a közönségnek.

¶ Nánássy László, a magyar biztosító társulatnak volt ügynöke, Debrecenben nyílt fölszállást intéz az intézet igazgatója Lévai Henrik ellen egy gyanúsító nyilatkozat miatt, mely a hivatalos újságban megjelent. A nyílt sorok végzavai ezek: „annál fogva az említett ok, alap és bizonyítvány nélküli nyilatkozatnak, ártadatum megnyugtató érzetében, ha nem szavát, de mindenesetre az azzal ellenében elérni szándékolt hatást a közönség előtt lass szenedvelőből eredt rágalmazás gyanúsításnak nyilvánított; — megjegyezvén, hogy a társaság vezénylő igazgatójával, Lévai Henrikkel, — kinek tudváral és jóváhagyásával kellett a főnebbi nyilatkozatnak történni, — mindaddig, míg a közönség előtt adatokkal és törvényes bizonyítványokkal igazolt hitlen eljárás és csalási vad alul magát ki nem tisztázza, vitatkozásba beleslletlen nem ereszkedjen.”

— Amerika egyik legmíveltebb hölgye, Putmanné, ki csak tíz évvel ezelőt tanult meg magyarul Párisban, oly szolgálatot tön nemzeti büszkeségünknek, hogy nem ártana, ha Némethon némely tudósának is leckét tartana, mert a cambridgei történel-

tanár Bowen tr. firkái a magyarellenes fölfelhasználásai ellen tartott alapos cáfolatai és tudósításai által nevezett tudós tanár urat irtalmatlanul lefőzte.

7 A horvátországi szűkölködők részére Pesten még egy előadás leendő, melyben, mint a „Pesti Napló”-ban olvassuk, több főrangú hölgy és ur vendégre vár. Ezt nekünk szegedieknek is meg kellene tennünk s talán meg is tesszük.

8 A „Delejtű” következő tartalma megintest: kapott: „Minthogy a „Delejtű” című folyóirat f. évi teljő 28-án kiadott 9-ik számában „Külföldi levelek” rovatát által oly cikket foglalt magában, mely a legmagasabb trón és a monarchia kormányforma ellen intézett, és a köznyugalom és rend fontosságával meg nem egyeztethető, ennélfogva a magas cs. kir. helytartósági elnökség f. hó 1-én kelt 653. számú meghagyása következtében az 1852. évi sajtórendelet 22-ik §-ának alapján a „Delejtű” szerkesztőségének ezen az első írásbeli megintest kiadatki, mely is a lap következő számában a lap homlokán lenyomatandó. Ezen hibázottat cikkben politikai és társadalmi kérdések tárgyaltak, a „Heti szemle” című rovatban pedig politikai tartalmú és politikai célszerűségeit magában foglaló újdonságok közöltetnek, mi által a „Delejtű” szerkesztősége a nyert engedély határait átlépte. Egyszersmint tudni adatik a szerkesztőségnek, hogy a hírlapi engedély áthágásának ismétlése esetében a nevezett folyóirat kártérítésként fog kinyilatkoztatni. Végre a szerkesztőségnek a pesti magyar tudós társaság javára befolyó adakozások közlése semmi szin alatt meg nem engedetik. Temesvárra, tavaszul 5-én, 1860. A cs. kir. rendőrök: Leiser.”

Videki levelezések.

Brassó, tavaszul 10-én.

A bűjti események félbeszakasztó események egy-egy mást követő városunkban. Mult szombatn reggel az alvároskörtben (Ó Brassóban) egy jöttölt eszben rögtön tűz tört ki s igen rövid idő alatt egy gazdasági épületet telt hamuvá. A mult öszön majd naponta egymást követet tűzvészek s bizonyosan szántászándékos gyújtogatások láncá darab idő óta újra folytatották, ezért a vétkeseket erősen ügmozák.

Ma reggel egy 15 éves fia hamis egyfórtos bankjegyet kiadásán értetvén, elfogott, s vallomást tőn, miként önmaga gyártotta legyen ez igen ügyesen — állítgat szabadkészből, tollal — készített bankjegyet. Az ifjú mivész egy helybeli kereszkáros N....-sz egyetlen fia, s a becsületes szőlők

mélyen érzik magukat sújtra gyermekük kora gonoszságá által.

A helybeli férfi-énekegytel mult hétén tartá idei elős, főnállása óta negyedik nyilvános előadását, melyre a közönség mint rendezes szép számmal jelent meg, de nem érzé annyira kielégítve magát, mint az eddigiek által.

Színházunk, vagis inkább a jelenleg benne működő társaság (mert az épület csakugyan a régi avult s rongyos) farsang után is az, mi előbb volt, hanyag s szorgalmatlan. A napokban Berg O. F. jeles szimulált. „Einer von unsre Leut” adak elős, a szépségűn közönség bosszantására a meglehetősen szöveg végleges elrontásával.

A m. évbén a közölső Kovásznai hegyekben megkezdett vatelepe szabaddalmasai társulatá alá-kulva, Dörning Vilmos hírnemes angolt hívké meg igazgatól; s ennek erélyes s szakértő vezénylese alatt remélhető, hogy szép jövő viruland hazánk e gazdag, fölötté sokat ígérő telepre. Dörning ur jeles működését tanúsítja az utóó 6 év alatt a gróf Andrássy dornói hámorában írt rendkívüli siker, s így méltán üdvözölhetjük ez új hazai vállalatot a bányászok szokásos üdvözlésével: „Szerencse föl!”

r. l.

TÁRCA.

Népregei adatok Szeged történetéből.

Tétó néni regéi.

I.

A vén eperfa.

Nem rég hunyt el az öreg Tétó néni, kinek tisztas külseje, szentírásit olvasó szája, ősz haja, tiszta viselete az agkorban és szegénység- és egy-szerűségben is elég fényt vetettek szévére életére. Az öreg nő lakása a szegedi sörház-utcaiban volt. Ebből kiltözött 12 év előtt a temetőbe. A gyermekek, kik regéit hallgatták, csak most serdülnek, s így amit írok, sokan tudhatják; csakhog sokan semmit sem szoktunk törődni azzal, mi volt? Mégis ki akarjuk találni, mi lesz? Tudunk kell pedig, hogy a jelen s jövő események nagyrészt a multon alapulnak.

Tétó néni egyik szomszédjának udvarán állt egy vén eperfa. Jut eszembe, mikor pajkos pajtásain verték zuzák a szegény öreg fát, mitsem törődve azzal, vajjon ki ültette s vajjon milyen időt élték akkor az emberek széles Magyarországon, vagy éppen Szegeden?

Történet pedig, hogy 1847-ben karácsonyra megfagyott az öreg eperfa gadszasszonyának tüze-lője, és ő kivágatta a régi időről hallgatva beszélő emléket. Ekkor eljött az öreg Tétó néni és regét mondott a vén eperfáról.

A kidlőt fá törzseire ülve, imigy kezdé regéjét:

„Be kár volt e fát kivágnatni, de én megál-motam, íme lássátok, eljöttöm megnézni. E fa öreg volt bár, de még éltetett volna sokáig. Én érzem, hogy nem élek már sokáig.”

Az öreg nő könyveze folytatta:

„Apátok, nagyapátok mind jól ismerték e vén fát és szép történetét. Török Pál körszöl-ölőjére ültette ezt keresztapja, az öreg Jani pater, az a híres vén barát, ki kétszáz esztendő előtt annyit tudott a lófaruk basákkal feleselni. De ti azt sem tudjátok, ki volt az a Török Pál vagy az a Jani pater; a fát apátok mégis ki merte vágnatni.”

Mi ifjak és gyermekek jellemünkhöz képest vagy áhítottan hallgattuk a körbe vett öreg asszonyt, vagy mint némelyek kacagva ismételték szavait és öklözve nevezeték egymást Jani paternek, nem valami érdemes nevet gondolván ezzel osztogatni. Az igaz, hogy az öreg Tétó néni, ha kis po-toeszkajára támaszkodva sétálni ment, nem ritkán gyermekesort követ. Az ugyan nem történt meg, hogy őt, a tisztas, aggnőt, a gyermekek gúnyolni mérték volna, de a pajkosabbak nem egyszer kigúnyolták azt, ki közölkő kiválóan követé az aggnőt, vele beszélgetni oltajván. Az ily halmak a legkö-zönségesebb név jutott ki a „vén csacsi.” Azért, midőn az öreg Tétó néni a kidlőt eperfalán a gyermekesort körülvitte, nemokára ismét el-szelelt a tömeg s csak az ugynevezett „vén csacsi” maradtok ott, kiknek ez egyszer a Jani pater cím jutott ráadásul. Az már nem szenved kétség, ki és milyen nevet érdemel a 12—15 éves fiuk közül, de az igen is, hogy vajjon minden gyermek nem szülöttől öröklie azon ferde szokást, mely nem en-gedi a pajkos sarjadjókat az öregek iránti tiszte-letre hajólni. Így halmak ki a drága szohagyomá-nyok, mert kerülnek könnyűszelők, kik gúnyt tize-nek az általuk meg nem érthető legszentebb török-vešekből, s amire gyermekkorában növeltetnie kell az embernek, kevés hajlamot tanúsítanak a történel-mi emlékek iránti kegyeleire. Az öreg Tétó néni száználmas pillantást vetett a távozó gyermekekre

és a körötte maradó négy-öt fát közelebb hívá, folytatta regéjét:

„Lássátok íaim — mondá — az a Jani pater tudós öreg ur volt, ki nagyon szerette vé-reit a magyarokat és a testvéreiket, melyek Szeged körül a török jármot huzták, s analinkább gyűlölte a törököket, különösen pedig császárukat, kit Mahomednek hittak s ki utóá birta Sze-gedet. Sokat mondta az öreg Jani pater a nép-nek, hogy imádkozzanak, hogy el ne eslggedjenek a nagy adó alatt. A nép hallgatott az öreg Jani pater szavára, és imádkoztak és el nem eslgged-tet. Nincs az a nagy kincs, amit pazarlással el nem lehetne pusztítani: a török császár is tömérék pénzét pazarolt ki; vadaskutjai jobban éltek, mint népek. Anyi lovat és kutyát tartott, hogy ha va-dászni ment, egy napi járásra terjedt vadásztábor-sa a kutyagatás fölverte a vidéket. Végre azután adajutott a dolog, hogy saját népei saját főváros-ban meguntak a pazarló embert és környezték; fölázadtak ellene és fölkoncolták, agnyvervü cbeit és cbbi embereit. Helyébe azután tessét emelték trónra. Ez már elcsézt bátyja hibái jó-vátételével. Ezalatt sok nevezetes dolog történt Magyarországon, melynek egykor nagy részét birta a császár s mely már ekkor elvesztett volt, midőn öcsése lépett helyébe a trónra.

Ezen válságos idő alatt sok török tért a ke-resztény hitre, sok török vette föl a magyar és szerb szokásokat, és lön magyar és szerb a basák nagyreményű fiaiból. Így lett Török Pál is ma-gyar keresztényből, kit egykor Lymán bégnek neveztek. Ennek keresztelőjére ültettek e fát Jani pater rendelete szerint a várbasa halászá. De ti azt sem tudjátok, kik voltak a várbasa halászá; azért, minthogy azt sem tudjátok, hogy állt akkor Szeged, ezt is el kell mondanom.

Azon időben Szeged hat, egymástól távol eső városrészből állt, e részeket terjedelmes mocsárok választották el egymástól. E városrészek valának: Palánk-Fölös, Alsó-Rökus, Tabán és Móra-városok. Így-Szeged helyén a mai kis hidnál vá-raeska állt, körülötte rét, egyéb semmi. A belváros, mely magában foglalta a basa várát, már maga is vár volt, körülötte magas árokparttal s mely ár-okkal. Ezeknek partjai sürűn be voltak elölölve, palánkolva, ezért nevezetett a belváros Palánknak. A belvárost görögök, törökök s néhány krme ne-mes lakták. A város külső részeit két kis Tisza metszé. A fölsovárosi kis tiszapartot halászházak leplek el, valamint a nagy és kis Tisza közti sziget is. Ennek alsó végével szemben fektődtek a görög kereskedők házái s az ugynevezett rác piac, melynek ma már neve is feledésbe megy. Belső Palánk alsó részén a mai árok utcaikon az akkor ugynevezett „bunyovás szelen” szintén görögök laktak, ezek között azonban nagy rész a vi-dékről ide esodított szerbekből állott. E részen a palánkolás előtt az árok külső partján volt az ugy-nevezett rác temető, a mai b. Sina udvar helyén, mely előtt később a kis kápolnák épültek. Ezek egyike már szintén elpusztult. A mai sörház hely-lén laktak a várbasa halászái, kik mindig a legfeljesebb magyar emberekből álltak, és a vi-déken jobban tudtak slúrgni forogni, mint más a szá-razon. E halászok ültettek Jani pater szavára ez eperfát, melyet most apátok kivágottak.

Ezek a halászon nem csak hogy kifogták a halat, de kötelességük volt azt a várbasa hivelhez a vidékre is elszállítani. A belváros e részen azon időben ok voltak az egyedüli magyar lakosok. E halászon azonban inkább örözt, mint szeretett em-berök voltak a török uralom utolsó éveiben. Ez eszik és a törökökkel való folytonos közlekedésük alkalmat nyújtott nekik, hogy átlássák, miszerént fölöröklé silány tömeg uralkodik, mely a magyar és testvéreikkel semmi jeles tulajdonokban nem ver-

senyezhet. Szomorúan, de el nem eslggedve néz-ték a külvárosok tisztán magyar lakosai, miként gazdálkodnak a török urak és a legnagyobb figye-lemmel lesték, mint viselik magukat a basa köze-lében elő halászon, minthogy ezek is, habár nem voltak lélek szerent barátai a törököknek, mégis ugy „fél vállról” komáztattak is néha velök. Az utóó években még sem volt már tanácsos egyes török-öknek a város külterseiben éjente kóborogni, a pusztá meg már a kisebb török csapatokra is fé-lelmes lön. Így szorult egyes lassan-lassan a nép szereimét és a nép vagyonát pazarló hatalma. A várbasa halászáinak kis telepe legelső volt az el-lenkezesekben. A fölsovárosi nagy halásztelep min-denben versenyezett ugyan velök, csak az egyet-értés volt páratlan, melyet a várbasa halászái föl birtak mutatni, s ámbár ez időben már a szerbek is kezdenek észrejönni, mégis nem egyszer támadt viszálykodásuk a magyarokkal. Maga a vidék ipar-kodott Szegedre támaszkodni, kóháztait költvén a központ irányában. De amit tudom, mindez semmi azon összetartáshoz képest, melyben a várbasa ha-lászái élték.

(Folyt. köv.)

Irodalom és művészet.

7 Megjelent a „Hazánk” című, Török Já-nos által szerkesztett történelmi közlemények másod-ik folyamának 3—6-ik füzet. E tartalmdús folyó-irtnak érdekessége minden következő füzettel nö-vekszik, mint azt a jelen füzetek tartalma tanúsítja: I. Magyar Pantheon. I. Negyessy báró Szepessy Ignác pécsi püspök arképeivel. Mendlik Agos-tonról. II. Rozgonyi Simon. Sarkady Istvánról. 2. Magyar krónika. Bécs városa nevezetességei. Hegedistől. 3. Irodalmi emlék. Salamon Magyar-ország királya. Irtá deakul Friz András J. T. fordí-totta Mártonffy József Zéjstársasági, utóbberéjti püspök. Közl. Ötvös Agoston. 4. A hazai művészet kinevtára. Egy festett kezdből, az esztergami főeg-ház könyvtárában örözt Bakacsfele gradualból. Két funetszövegnyel. Közl. Paúr Iván. 5. Magyar régi-ség. Szalkán (Zalka) László esztergami érsek és magyar primás címere. Egy funetszövegnyel. Magyarázza Paúr Iván. 6. A hazai történelem ok-levéltára. I. Szolimán szultánnak a mohácsi titkötöl nyert győzelmet hirdető levele. A törökből fordí-totta Vámbéry Armin. II. A két Serédy. Korrajz a magyar nemzet múltjából. Közl. b. Balassa An-tal. III. Adatok és oklevelek II. Rákóczy Ferenc és a szathmári békekötés történetéhez Török Já-nos. IV. A Jászágó a török foglalás idejében 1565—1685. Korrajz. Irtá Kempen Győző. 7. Jelenetek az ősi magyar közéletből. István és k. főbercegek, Magyarországi nádorának tünnepléyes biptatása Pest, Pilis és Solt törvényesen egyesült vármegyék főispánj székébe 1847-ik évi őszhóban. A pestmegyei közgyűlési jegyzőkönyv szerint Török János. 8. A jelenkor mozaikjai. I. Kazinczy Ferenc évszázados ünnepe. A koszorús ör mell-szobra képeivel. II. Primási aranyimise. III. Az erdélyi múzeum megnyitása. — A „Hazánk” ezévi fo-lyamára még folyvást fogadtatik el előfizetők, vi-dékek 6, Pesten 5 frtyával. A „Hazánk” azon tör-ténelmünk gyönygeinek napfényre hozásával fog-lalkozó folyóiratok egyike, melyek nem ajánlhat-nak eléggé olvasóinknak.

Leveleskosár.

— Deésnyek. — A költemény jó is, szép is, ma-gasztos is, de végtelentelentül a k i a l m i s így az őn által is bizonyosan midánytandó viszonyokból fogva nem adhatjuk. — K. J. Bakurast. — A kildeményt megkapjuk. Az első költemény elmaradt, de alkalnialag közölni fogjuk, a másodikat használtuk.

Felölő szerkesztő: Kempen Győző.

